Osmdesát let Richarda Junga

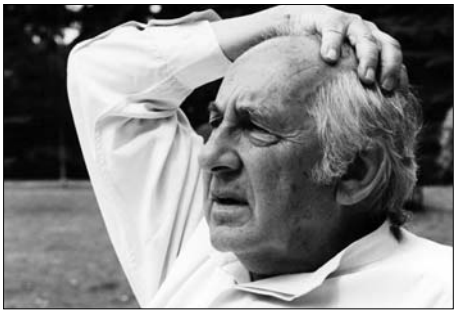

© Archiv Richarda Junga

prof. JUDr. Richard Jung, Ph.D.

Těch osmdesát let, v onom krátkém 20. století, které Hobsbawm nazval věkem extrémů, je zejména u Richarda Junga vlastně několik životů. Délka života by se skutečně neměla měřit mechanickým astronomickým časem, ale množstvím událostí, které jednotlivec zažil. To musí vnímat každý, kdo se pokusí napsat na malém prostoru něco smysluplného o životě tak pozoruhodné osobnosti, a tak zajímavého vědce, jakým je Richard Jung. Narodil se 19. 6. 1926.

V předmluvě ke svým „Pohlednicím z 20. století", sérii fejetonů, které vycházely v *Kutnohorských novinách* a později v *Kutnohorském deníku,* profesor Jung popsal oblouk svého dramatického a mnohovrstevnatého života skromně těmito slovy: „Narodil jsem se v čáslavské nemocnici, kde tehdy byla Kutnohořany oblíbená porodnice, ale za několik dnů mne převezli domů do Kutné Hory. Tu jsem celý život považoval za svůj domov. Přežil jsem válku i Malou pevnost Terezín, dodělal rychle maturity na gymnáziu a vyšší hospodářské škole, a začal studovat v Praze práva. V roce 1948 jsem odešel do exilu a v roce 1989 jsem se se svou mladší, tehdy šestnáctiletou dcerou Arlenou, vrátil do rodinného domu, který jsem po otci zdědil." To je však jen nejelementárnější rámec, ve kterém se skrývá příběh, o jehož obsahu se pokusím říci něco více, i když se soustředím především na jeho profesionální stránku.

Gymnaziální studia zahájil Richard Jung na německém klasickém gymnáziu v Jihlavě v roce 1937, pokračoval pak od roku 1938 na klasickém gymnáziu v Kutné Hoře a na toto studium navázala vyšší hospodářská škola v Poděbradech a v Čáslavi. Maturoval v roce 1945 a v témže roce se zapsal na Právnickou fakultu Karlovy univerzity. Během studia práv pobýval také na London School of Economics v Londýně, kde se věnoval politické vědě a sociální antropologii, a také navštívil Woodbrooke Quaker Study Centre v Británii, kde studoval filozofii a teologii. Z údajů v jeho curriculu vitae je zřejmé, že zájem o náboženství a filozofii ho zavedl v roce 1948 do Ramakrišna misije v Paříži. Myslím, že tato zkušenost nezůstala bez vlivu na jeho pojetí sociologie.

Po únoru 1948 odešel do exilu a místem, kde nejdříve zakotvil, bylo Oslo. Než se mu podařilo stát se studentem politických věd a sociologie na univerzitě, živil se jako noční recepční, dopoledním mytím nádobí u norského krále Hákona VII. a pózováním pro studenty sochařství. V letech 1951–53 studoval pak v Oslo politickou vědu a sociologii na tamní univerzitě, kde si také přivydělával jako asistent. Krátce také pracoval jako sociolog výzkumník na Plánovacím úřadu města Oslo. Myslím,

že jedním z rozhodujících momentů v jeho životě byla skutečnost, že se mu podařilo dostat se v roce 1954 na studia sociologie na Kolumbijskou univerzitu v New Yorku. Tam tehdy učili Robert Merton, Paul Lazarsfeld, Kingsley Davis, C. Wright Mills, William J. Goode a další významní američtí sociologové. Odtamtud přešel na Harvardovu univerzitu v Cambridge, Mass., kde zapisoval v letech 1955–57 jako hlavní obor sociologii a jako vedlejší sociální a klinickou psychologii a také sociální antropologii. Stal se asistentem v Oddělení sociálních vztahů, kde úzce spolupracoval s Talcottem Parsonsem. Seznámil se s ním již roku 1951 v Oslu a od té doby až do Parsonsovy smrti s ním byl ve styku. Myslím, že jedním z nejzajímavějších výkladů osobnosti i myšlení Parsonse – a to i v měřítku světovém – je Jungova kapitola ve sborníku „Talcott Parsons a jeho přínos soudobé sociologické teorii" vydaném roku 2006 nakladatelstvím Karolinum Jiřím Šubrtem. Jung tam, myslím právem, říká, že snad jedině N. Smelser by byl schopen říci o člověku Parsonsovi více než on, ale že Smelser by nikdy nedokázal vyjít ze své akademické ulity a napsat něco osobního o svém učiteli a kolegovi.

Po ukončení studií na Harvardu následovalo období krátkých pracovních pobytů zajímavě pestré skladby: od výzkumníka v Bostonské psychopatické nemocnici, přes docenturu sociologie na Univerzitě Pittsburgh – kde pracovala později řada jiných českých sociologů jako Jiří Nehněvajsa, Zdeněk Suda –, učitele a výzkumníka na Cornellově univerzitě, až po učitele na Havajské univerzitě v Honolulu. Členství na Univerzitě státu Alberta v Kanadě, Edmontonu se stalo pro Richarda Junga, jak pozorný čtenář jeho CV může vycítit, na dvacet let pevným místem, kde mohl rozvíjet své zkušenosti získané na nejrůznějších pracovištích Spojených států a spojovat je se svými hlubokými evropskými kořeny, které se znovu a znovu ozývaly. Z Kanady jezdí učit do Duisburgu, Augsburgu a Amsterdamu. Z Edmontonu se pak v roce 1990 vrací do své Kutné Hory, kterou tak miloval, a do domu svých rodičů, který rekonstruuje a u něhož vytváří jednu z nejkrásnějších zahrad, které znám. Ale duch Edmontonu a Univerzity státu Alberta – tak se mi to jeví – se ani tady neztrácí. Dům na Kouřimské ulici je označen podobně jako centrum, které řídil v Edmontonu. Tam to byl „Center for Systems Research", v Kutné Hoře je to „International Center for Systems Research".

Činnost po návratu do Čech je rovněž rozsáhlá, je jednak akademická, jednak veřejná. Jung v sobě objevuje komentátora, organizátora veřejných činností, lokálního politika a je mu nabízena kandidatura do Senátu České republiky. Pokouší se také modernizovat české vysoké školy, Karlovu univerzitu, ČVUT. Rozdílnost jeho zkušeností a zkušeností těch, kdo řídí české vysoké školy, a možná také jeho otevřený a kritický způsob vyjadřování názorů na to, co vidí kolem sebe, způsobují, že česká *akadéme* nedokáže využít jeho znalostí a kosmopolitního ducha. Obávám se, že ani jeho milovaná Kutná Hora mu zcela nerozumí a jeho vize o tom, co by se s městem dalo dělat, nenacházejí takovou odezvu, jak by se dalo čekat. Ale to nebyla jen věc lidského neporozumění. Působily a působí zde silnější příčiny. Upozorňoval jsem ho opakovaně na to, že Kutná Hora je součástí velké vnitřní periferie na okraji metropolitní oblasti Prahy a jen velmi radikální změny jejího regionálního po-

stavení by mohly její osudy změnit. Nicméně Jungova prezence ve městě již dnes zanechala četné pozitivní stopy.

Není snadné výstižně a na malé ploše vyjádřit smysl jeho díla. Tak jako jeho celý život, tak i jeho dílo je košaté, složité a pro mnoho z nás ne vždy srozumitelné. Přesto je několik jader, několik problémů, ke kterým se stále vrací. Junga zajímají základní teoretické problémy sociálních věd, filosofie sociálních věd a gnozeologické základy těchto věd. Rád se pohybuje na hranicích oborů, na hranicích biologie a sociologie a zejména psychologie a sociologie.

Jung neopustil především tradici sociologické systémové teorie a je jedním z těch, kteří rozvíjeli osobitým způsobem parsonsovsky orientovanou sociologii. Obnovený zájem o Parsonse, který lze ve světové sociologii pozorovat, vytváří i pro něho příznivé podmínky. Jeho přemýšlení o post-moderní systémové teorii, jak to např. uvádí ve zmíněné úvaze v Šubrtově sborníku, jeho spojování kybernetiky s fenomenologií, jeho hledání spojení mezi tím, co označuje jako systém energetický a systém významů, jeho chápání složitosti vztahu mezi věděním, zkušeností a jednáním a zejména jeho výklad vztahu mezi naturalisticky orientovanou a humanisticky orientovanou sociologií a teorií jednání, jsou výzvy, které svědčí o tom, že jsme znovu v době, kdy musíme jasněji definovat naše východiska i postupy. Česká sociologie nikdy neoplývala velkým počtem lidí, kteří by měli odvahu vstupovat do temných míst základních východisek našeho oboru. Richard Jung patří mezi těch málo domácích autorů, kdo do těchto obtížných míst vstupují a snaží se formulovat možné odpovědi. Nepochybně budou existovat čtenáři, kterým spojování heideggerovské filosofie se sociologií bude proti mysli – jak je i mně –, ale to nic nemění na uznání myšlenkové odvahy a úcty k vážnému teoretickému myšlení. Richard Jung si je hluboce vědom toho, že jsme znovu uprostřed velkého *Methodenstreitu.* A tady bych charakterizoval jeho pohled na Methodenstreit jako hledání cesty mezi naturalismem a humanismem a jako snahu porozumět tomu, jaké jsou kauzality mezi jevy, kterým „rozumíme“, a jevy, které mají elementární fyzikální a biologickou povahu. Kdybych mohl skromně dodat ještě jednu dimenzi znovu se vynořujícího Methodenstreitu, tak by to byl vztah mezi historicitou a strukturalitou sociálního světa. To vše velmi jasně vysvítá při čtení Jungových textů, a přestože to dá někdy hodně úsilí plně jim porozumět, stojí to za námahu. Všem doporučuji navštívit www.richardjung.cz. A na závěr jedna osobní hypotéza: tak bohatý a mnohočetný život, jaký má náš jubilant, jakoby vyzývá k hledání abstraktního řádu, který by zachoval členitost vlastní zkušenosti, avšak zároveň by ji zpřehlednil. Salve Richarde Jungu!

Jiří Musil